

per er flydende, og digtet Rigs Vandring skal i sig selv næppe opfattes som en præcis beskrivelse af samfundsordenen. Denne var givetvis mere nuanceret. Regionens eller lokalområdets formåen som helhed har sandsynligvis også spillet en rolle for håndværkets muligheder. Hvad der var muligt i Danmark, har således ikke nødvendigvis kunnet opnåes i alle dele af vikingernes verden. Kapitel munder ud i en beskrivelse af håndværkets karakter i vikingetiden, hvor faggrænserne at dømme ud fra værktøjsfund og produkter må have været langt løsere end i den efterfølgende tid, hvor vi kan spore en stærk fagspecialisering og teknisk udvikling. Theophilus' verden og virkefelter var således forskellige fra vikingetidens.

Bogen *Vikingetidens metalbearbejdning* giver som helhed en udmærket oversigt over de tekniske færdigheder bag de mange metalfund fra vikingetiden, og det er forfatterens fortjeneste, at dette tekniske stof og ikke mindst de tekniske termer nu er fremlagt på dansk i lettilgængelig form. Dette er et forskningsfelt i udvikling, og som vist i en artikel af Reinhard Links om valset sølv i vikingetiden publiceret i *Skalk* 1997, nr. 5, er der stadig ny viden at hente.

Anne Pedersen

Michael Kræmmer: *Den hvide klan. Om Absalon og hans slægt og om magtspillet og magtens mænd i Danmark i det 12. århundrede.* (Spektrum, 1999). 198 s., 248 kr.

Enhver umiddelbar skepsis over for denne bog med den lidt poppede titel og rytteren fra Højbro Plads på forsiden gøres til skamme ved læsningen. Der er tale om en nuanceret og selvstændig redegørelse for centrale hændelser i middelalderens Danmark.

Bogens gennemgående figur er den Absalon, der ifølge Saxo var »en fader

for fædrelandet«, og som Axel Larsen, der skrev om ham i 1899, udråbte til »den største mand, Danmark har fostret«. Absalon og hans slægtninge, Hvidernes klan, er imidlertid kun den ene tråd i bogen. Den anden udgøres af samfundshistorien i almindelighed. At det lykkes så fint at knytte disse to tråde sammen, beror på, at Hviderne var samfundsbærere i allerhøjeste grad. Kræmmer skildrer godt og instruktivt, hvordan slægtens blomstring er knyttet til den forvandling af riget og samfundet, der fandt sted i anden halvdel af 1100-tallet. Hvor tidligere fremstillinger har været stærkt farvet af den nationale synsvinkel, bliver *Den hvide klan* historien om en mafialignende magtgruppe, der med held og tæft opererer under en europæiseringsproces. En tidstypisk tilgangsvinkel naturligvis, men en, der giver mening.

Efter et forord giver forfatteren en kronologisk skildring fra 1128 – Absalons omtrentlige fødselsår – til 1201 – Absalons dødsår. Undervejs leveres en hel syntese af tidens politiske og sociale historie. Sidste kapitel gør status og efterfølges af læservenlige oversigter over de stadig eksisterende »spor« af Absalon og hans slægt, årstalslister og slægtstavler, en gennemgang af kirkens opbygning i 1100-tallet samt kommenterede oversigter over skriftlige kilder og litteratur. Sproget er over alt klart, og forfatteren bestræber sig med pædagogiske billeder på at drage et bredt publikum ind. Vi får f.eks. en illustrativ jævnføring mellem den tidlige middelalders relativt afslappede forhold til vold og drab og vore dages rolige resignation over for de mange trafikdræbte. Bogen skulle kunne læses bredt, men den er imidlertid interessant ved at prøve at indfange to læsergrupper: dels den omtalte gruppe, der ikke er velorienteret i middelalderhistorien og behøver basale kundskaber, dels faghistorikeren. På denne måde er der tale om en genre, mid-

delalderhistorien ikke er forvænt med: et forsøg i formidlingens kunst.

Faghistorikere vil rundt omkring i fremstillingen finde særdeles interessante betragtninger over mange åbne spørgsmål vedrørende det tidligmiddelalderlige samfunds udvikling. Havde 1100-tallets danske høvdingeslægter grundlagt deres godsrigdom ud fra embeder, tildelt deres forfædre i den seneste vikingetid? Betød de formuer, der blev tjent under vendertogene, at de jævne sjællandske bønder i stor stil blev købt ud af deres besiddelser, og at magnatslægter kunne opstå? Var omvendt det »demokratiske« samfund, som landskabslovene dog synes at afspejle, en følge af, at alle mand deltog i ledningen mod venderne? Kræmmer har også et klart blik for forløbet i det politiske spil, dvs. den indre strid i kongeslægten og stormandsslægternes veksellende positioner. På det generelle plan vil faghistorikere finde en kompetent diskussion af begivenhederne.

Bogen er først og fremmest et vellykket portræt af 1100-tallets samfund, og den prætenderer ikke at være nogen indfølelse biografi. Dertil er vor viden om Absalon også for skematisk på trods af, at ærkebispens, takket være Saxos *Gesta Danorum*, vel er det bedst kendte danske middelaldermenneske. Vi må nøjes med at konkludere, at Absalon til overmål kunne både det boglige og krigens håndværk, at han nærrede stor affektion for sin familie, men at han i øvrigt – måske – var en noget kold og ambitiøs person. Kræmmer må naturligvis overveje sin nøglefigurs rolle i begivenhederne. Han vægrer sig klogeligt ved at alene at tildele Absalon æren for Valdemarstidens nystyrkede stat, men må dog betegne ham som en afgørende agent i nyordningen. Absalon fremstår i eminent grad som en mand, der, for at udtrykke det med Kræmmers ord, »gjorde udviklingens krav til sine egne mål«.

Bjørn Poulsen

Diplomatarium Danicum, 4. række, 5. bind: 1393-1395. Ved Herluf Nielsen. (Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, 1998). 551 s., 350 kr.

Diplomatarium Danicum, 4. række, 6. bind: 1396-1398. Ved Aage Andersen. (Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, 1998). 691 s., 500 kr.

Danmarks Riges Breve, 4. række, 5. bind: 1393-1395. Udarbejdet af Herluf Nielsen; de tyske tekster af Hans Blosen, Dorte Langguth og Vibeke Winge. (Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, 1998). 469 s., 275 kr.

Danmarks Riges Breve, 4. række, 6. bind: 1396-1398. Udarbejdet af Aage Andersen; de tyske tekster af Hans Blosen, Dorte Langguth og Vibeke Winge. (Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, 1998). 578 s., 350 kr.

I 1938 påbegyndte man udgivelsen af *Diplomatarium Danicum*, der rummer dokumenter med retsligt indhold fra Danmarks middelalder. Det indbefatter også materiale fra udlandet, hvori danske forhold omtales. Kildeudgaven rummer derfor materiale fra en række udenlandske arkiver. Med de to ovennævnte bind under henholdsvis Herluf Niensens og Aage Andersens ledelse er udgiverarbejdet nu nået frem til 1398, og man har tilgængeliggjort kildemateriale til en vigtig periode i Danmarks historie.

En stor del af de aftrykte tekster afspejler det spændte forhold til Mecklenborg, der havde rådet, siden hertug Albrecht var blevet svensk konge. Efter slaget ved Åsle nær Falköping var hertugen i 1389 kommet i dansk fangenskab. Forhandlingerne mellem Danmark, Hansesæderne og andre om betingelserne for hertugens frigivelse kan følges i teksterne. Desuden får man et indtryk af de direkte og indirekte følger af konflikterne i Østersøområdet og magtspil-